

А. В. Антонов,
к. е. н., докторант, Академія муніципального управління м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

THE METHODOLOGICAL BASES OF THE ASSESSMENT THE LEVEL OF SOCIAL INFRASTRUCTURE IN RURAL TERRITORIES

Досліджено методологічні основи оцінки рівня соціальної інфраструктури сільських територій; запропонована система показників стану та рівня розвитку соціальної інфраструктури як компонента рівня життя населення.

Methodological bases of an assessment of level of social infrastructure of rural territories are investigated; the system of indicators of a condition and level of development of social infrastructure, as component of a standard of living of the population is offered.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, сільські території, рівень розвитку, якість життя населення, державне управління.

Key words: social infrastructure, rural territories, level of development, quality of life of the population, public administration.

ВСТУП

Сільська соціальна інфраструктура, будучи органічною частиною соціально-інфраструктурного комплексу, має свої відмінні риси, що зумовлені особливостями сільського розселення, організації сільськогосподарського виробництва і праці, економічного механізму її формування і іншими властивостями села як соціально-територіальної підсистеми суспільства.

Соціально-економічний простір села включає в себе виробничу і комунальну структури, освітньо-культурний комплекс, відтворення трудових ресурсів, самозабезпечення продукцією з особистого господарства, розвиток сільської кооперації тощо. Сукупність цих соціально-культурних і виробничо-економічних умов при безпосередньому впливі особистісного фактора формує специфічне сільське середовище [4, с. 64].

Характер сільського розселення обумовлює подібність і розосередження підприємств і установ соціальної інфраструктури. Вона також відрізняється від міської за складом об'єктів — на селі розміщуються в основному нижчі ланки інфраструктурних галузей.

Для сільської інфраструктури характерна більш низька порівняно з містом забезпеченість населення основними невикористаними фондами і обслуговуючими підприємствами (установами), найгірший якісний склад матеріально-технічного та кадрового потенціалу.

Основні теоретичні й методологічні положення щодо оцінки рівня соціальної інфраструктури сільських територій розглядали такі науковці: Ю. Губені, О. Дацій, С. Кваша, М. Корецький, П. Макаренко, М. Малік, Л. Мельник, О. Могильний, П. Саблук, А. Чупіс та ін.

Але це питання й досі залишається невирішеним, незважаючи на численні наукові розробки, і потребує детального аналізу.

За таких обставин особливої уваги з боку держави потребують процеси формування сприятливих соціально-культурних і виробничо-економічних умов на селі. Саме розбудова сільської інфраструктури дозволить подолати негативні

тенденції в розвитку сільських територій і вийти на траєкторію стійкого підвищення рівня та якості життя сільського населення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Дослідити методологічні основи оцінки рівня соціальної інфраструктури сільських територій; запропонувати систему показників стану та рівня розвитку соціальної інфраструктури.

РЕЗУЛЬТАТИ

Процес муніципалізації соціальної інфраструктури села, розпочавшись у 1992 році, тривав кілька років. Оскільки витрати на утримання цієї галузі в структурі собівартості сільськогосподарської продукції коливалися на той період у межах 30—50%, з метою оздоровлення економіки сільгосппідприємств було прийнято низку постанов. Багато заходів впроваджувалися "явочним порядком", в залежності від політичного балансу сил у регіоні. Одночасно відбувалася і приватизація частини регіонального майна, уточнення кордонів регіональних утворень, у процесі якого частина міст районного підпорядкування виходила зі складу районів. Все це, так чи інакше, впливало на розмір фінансових коштів, що необхідні для виконання бюджетних зобов'язань [7, с. 43].

Крім цього, причинами, що стримують передачу даних об'єктів і формування сільського регіонального господарства, стали відсутність на місцях спеціальної виробничої служби, що забезпечувала технічну експлуатацію, а також виділяла кошти на компенсацію збитків від передачі об'єктів соціальної інфраструктури у регіональну власність.

Саме з перерахованих вище причин до теперішнього часу зберігається висока залежність рівня громадського обслуговування сільського населення від економіки аграрного сектора.

Різна напруженість трудової діяльності протягом року призводить до сезонної затребуваності об'єктів соціальної

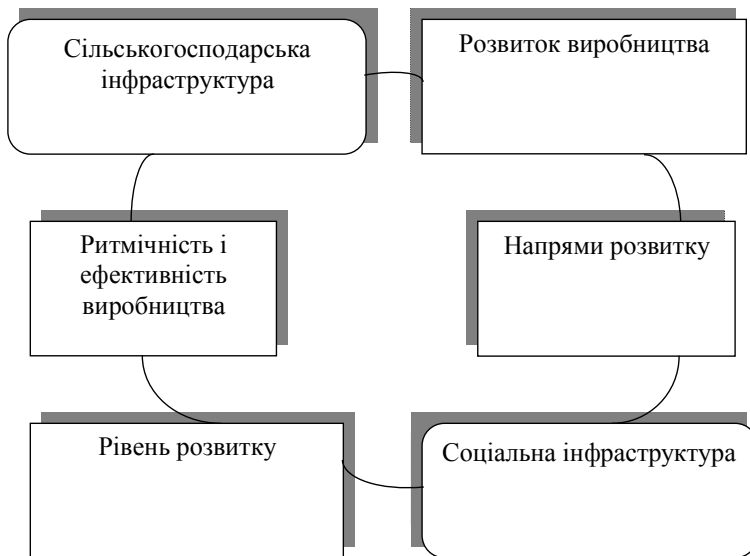

Рис. 1. Зв'язок соціальної інфраструктури та сільськогосподарського виробництва

ної інфраструктури. Також слід враховувати, що об'єкти соціальної інфраструктури села обслуговують більш вузький контингент споживачів, що знаходяться на певній території. При цьому для сільського населення деякі об'єкти мають особливу значимість (охорона здоров'я, освіта) і є нерентабельними в силу особливостей роду їх діяльності.

Соціальна інфраструктура тісно пов'язана з виробництвом. Крім того, цей зв'язок характеризується двоюко. З одного боку, від рівня розвитку соціальної інфраструктури залежить у кінцевому підсумку ритмічність, ефективність виробництва, без добре організованої системи соціальної інфраструктури досягти високих економічних результатів у промисловості, і особливо в сільському господарстві практично неможливо [6, с. 53]. З іншого боку, саме розвиток матеріального виробництва визначає напрями розвитку соціальної інфраструктури, обсяги інвестицій в неї (рис. 1).

Розвиток соціальної інфраструктури визначає рівень розвитку матеріального виробництва, обсяг створюваного доходу і його спрямування в невиробничу сферу. Матеріальні та духовні блага, що надаються установам соціальної інфраструктури громадянам, є найважливішою умовою відтворення кваліфікованої робочої сили та розвитку ефективного виробництва.

З переходом до ринкових відносин, безсумнівно, буде відбуватися постійний розвиток і зміна структури промислового і соціального сектора економіки, удосконалюватися матеріально-технічна база сільського господарства, що позначиться на змісті і розвитку соціальної інфраструктури і, отже, на виділенні коштів з громадських фондів споживання.

Громадські фонди споживання — це кошти бюджетів, позабюджетних фондів і підприємств, що направляються в соціальну інфраструктуру в цілях соціального розвитку суспільства, соціального захисту населення в галузі охорони здоров'я, соціального забезпечення, освіти тощо. Громадські фонди споживання на дві третіх складаються з бюджетних асигнувань, які витрачаються на соціально-культурні заходи і житлово-комунальне господарство [7, с. 137].

Соціальна інфраструктура все більше впливає на продуктивність праці та розвиток продуктивних сил суспільства. Це стає можливим у результаті підвищення освітнього рівня працівників, росту кваліфікації кадрів, більш повного використання трудового потенціалу, підвищення зацікавленості працівників до праці в сприятливих умовах. З

іншого боку, сам рівень розвитку продуктивних сил і ефективність функціонування виробництва визначають умови формування соціальної інфраструктури і є чинниками, що постійно впливають на неї.

Чим вищі темпи економічного зростання тієї або іншої територіальної одиниці, тим більше можливостей для збільшення вкладень у соціальну інфраструктуру. У кінцевому результаті ці витрати окупаються підвищенням трудової активності, зацікавленості працівників у результатах праці, поліпшенням фінансового стану підприємства в цілому. Крім того, розвинена соціальна інфраструктура в сільському господарстві, як правило, сприяє формуванню трудових колективів, підвищує привабливість і престижність сільськогосподарської праці, скорочує міграцію сільського населення.

З іншого боку, низький рівень сільськогосподарського виробництва однозначно призводить до відтоку населення, особливо осіб працездатного віку, та погіршення демографічної ситуації в сільській місцевості. У кінцевому підсумку це призводить до згорання соціальної

сфери на селі. Таким чином, враховуючи вищеперелічені особливості соціальної інфраструктури села, що відображають специфіку сільськогосподарського виробництва, можна зробити висновок про те, що соціальна інфраструктура сільських територій являє собою сформоване матеріально-просторове середовище, необхідною умовою організації якої є максимальна доступність і просторово-часова наближеність її ланок до сфер соціальної та індивідуальної активності людини, призначену для збереження людського потенціалу та мобілізації людських ресурсів на селі. Стає очевидним, що головним призначенням соціальної інфраструктури села є створення матеріально-речових умов для забезпечення життєдіяльності, задоволення особистих потреб та інтелектуального розвитку сільського населення, спрямованих, головним чином, на розширене відтворення робочої сили.

Система показників стану та рівня розвитку соціальної інфраструктури є своєрідною основою для комплексного аналізу досягнутого нею рівня розвитку, витратності та ефективності роботи об'єктів соціальної інфраструктури, а також для визначення прогнозів її розвитку на короткострокову та довгострокову перспективу. Під оцінкою рівня розвитку соціальної інфраструктури сільських територій розуміють "кількісне і якісне визначення параметрів об'єктів інфраструктури, за допомогою яких надаються послуги сільському населенню для забезпечення належної якості життя і відтворення робочої сили, що оцінене за визначеною заздалегідь методикою і порівняно з еталонним значенням [3, с. 57].

При дослідженні соціальної інфраструктури однією з основних проблем виступає неоднорідність оброблюваної інформації, а також природно-географічні відмінності територій та ступінь економічного розвитку регіону, що впливають на формування і розвиток об'єктів соціальної інфраструктури.

Таким чином, оцінка рівня розвитку соціальної інфраструктури сільських територій вимагає, перш за все, обґрунтування методів розрахунку і вибору параметрів для методологічної бази.

У даний час найбільш широко застосовуються такі способи оцінки:

- порівняння з рівнем минулих років;
- порівняння із середнім рівнем по сукупності;
- порівняння з потребами населення;
- порівняння з нормативним рівнем.

В якості методологічної бази для аналізу інформації звичайно застосовуються наступні параметри:

- загальні статистичні показники;
- розрахункові статистичні показники;
- соціальні нормативи та стандарти;
- соціальні оцінки.

Займаючись розробкою методичних основ оцінки рівня розвитку соціальної інфраструктури, В. Шулепов [10, с. 23] приходять до висновку, що основою такої оцінки повинен стати соціально-економічний моніторинг. У зв'язку з тим, що діяльність підприємств і установ соціальної інфраструктури спрямована на задоволення особистих потреб населення, забезпечення життєдіяльності та інтелектуального розвитку сільського населення, на розширене відтворення робочої сили, то дії адміністрації повинні бути спрямовані на задоволення потреб споживачів послуг, а для цього необхідно бути в курсі цих потреб. Дані соціально-економічного моніторингу дозволяють здійснювати найбільш раціональне прийняття управлінських рішень.

У найбільш загальному вигляді показники розвитку об'єктів соціальної інфраструктури в економічній літературі прийнято розділяти на чотири основні групи:

- вартісні — оцінка експлуатаційних витрат, оцінка основних фондів, обсяг наданих послуг тощо;
- натуральні — протяжність мереж комунікацій, торгова площа тощо;
- трудові — чисельність робітників і службовців, показники демографічного стану населення;
- якісні — технічний стан об'єктів, ступінь їх зносу [8, с. 226].

Н. Ларіонова все різноманіття показників, що характеризують функціонування соціальної інфраструктури, пропонує об'єднати у три основні групи: ті, що детермінують, ті, що фіксують, та кінцеві. Детермінуючі індикатори характеризують ресурсне забезпечення об'єктів соціальної інфраструктури. Фіксуючі — характеризують соціальні процеси. Кінцеві індикатори узагальнюють результати детермінуючих і фіксуючих індикаторів і надають інформацію про стан здоров'я населення, освіту, стабільність інституту сім'ї.

Велике значення при розгляді питань функціонування об'єктів соціальної інфраструктури має не тільки обсяг наданих населенню послуг, їх якість, але і ступінь задоволення населення в цих послугах [3, с. 58]. Для кількісного визначення ступеня задоволення населення в послугах соціальної сфери прийнято співвідносити фактичний показник, прийнятий для характеристики розвитку тієї чи іншої галузі соціальної сфери з його нормативним значенням. Це можна виразити наступною формулою:

$$S_{\text{задов}} = \Phi / N \quad (1),$$

де Φ — фактична забезпеченість послугами соціальної інфраструктури села;

N — норматив забезпеченості послугами соціальної інфраструктури села.

Даний показник має не тільки велике теоретичне, а й практичне значення, адже його необхідно враховувати при розподілі капітальних вкладень, призначених для розвитку соціальної сфери, а також витрат по його поточному утриманню.

Найбільше опрацювання питання про показники стану і розвитку соціальної інфраструктури отримали в роботах Л. Бондаренко [2, с. 79] і І. Шаяхметова [48]. Узагальнюючи наявні показники оцінки стану та рівня розвитку соціальної інфраструктури, вони пропонують класифікувати їх за такими ознаками:

- за формою — вартісні і натуральні;
- за характером витрат праці, що пов'язана з формуванням і функціонуванням інфраструктури — результат праці, що виражається в показниках матеріально-технічної бази інфраструктурного комплексу, і жива праця, яка характеризується кількістю і якістю кадрового потенціалу;

— за характером інформації — кількісні та якісні характеристики;

— по відтворювальним критеріям — факторні, ресурсні, експлуатаційно-витратні і результуючі індикатори розвитку соціальної інфраструктури.

Найбільшу значущість, на їхню думку, мають показники останньої класифікаційної групи, що об'єднані за відтворювальним критерієм, оскільки вони дозволяють отримати комплексне уявлення про соціальну інфраструктуру як про об'єкт управління.

При цьому факторні індикатори визначають фінансово-економічну, матеріально-технічну та трудову основу формування соціальної інфраструктури. Ресурсний блок індикаторів покликаний надавати характеристику стану матеріально-речового і кадрового потенціалу соціальної інфраструктури. Він має кількісні та якісні оцінки. Кількісно оцінити матеріально-речовинний потенціал соціальної інфраструктури можливо на основі наступних показників: вартісна оцінка основних фондів об'єктів соціальної інфраструктури; наявність об'єктів соціальної інфраструктури за кількістю та їх потужністю; показники територіальної доступності об'єктів соціальної інфраструктури; оцінка територіальної гостроти ситуації.

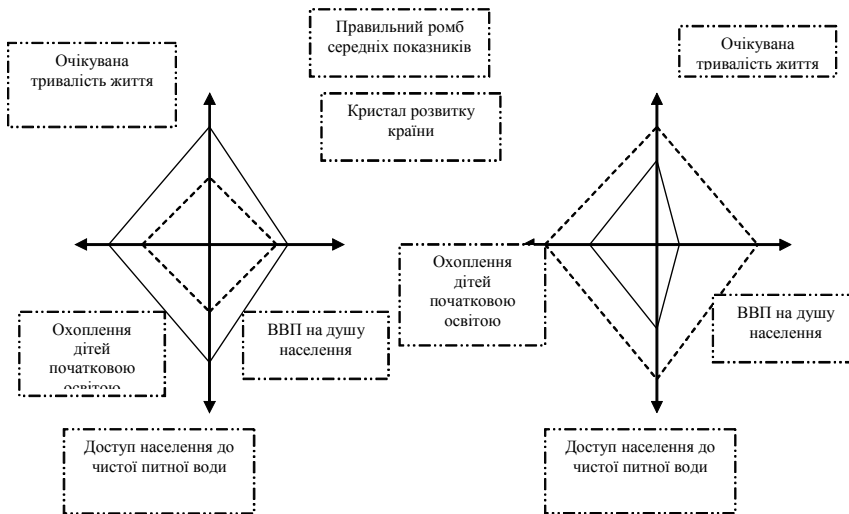
До показників наявності об'єктів соціальної інфраструктури відносять кількість шкіл і учнівських місць у них, число лікарень та ліжок у них, число амбулаторно-поліклінічних закладів та їх пропускна здатність, що характеризується кількістю відвідувань на зміну, число підприємств роздрібно-торгівлі та їх торгова площа, протяжність мереж комунікацій тощо. До показників сумарної потужності об'єктів соціальної інфраструктури відносять їх пропускну спроможність, місткість, протяжність.

Питомі показники матеріально-речового потенціалу соціальної інфраструктури (розраховані на жителя, працівника або певний демографічний контингент — діти шкільного віку, дошкільнята) характеризують забезпеченість населення підприємствами, що надають споживчі послуги. Порівняння їх з відповідними нормативами або кращими територіями дає уявлення про ступінь задоволення потреб населення (працівників), тобто вихідну інформаційну базу оцінки ситуації на передплановому етапі.

Забезпеченість населення об'єктами інфраструктури характеризують і такі показники, як, наприклад, кількість сімей (осіб), що стоять на обліку в місцевих органах виконавчої влади та на підприємствах для отримання житла, наповнюваність класів у школах, частка дітей, які навчаються в другу і третю зміни, відсоток охоплення дітей-дошкільнят суспільним вихованням, наповнюваність груп у дитячих дошкільних установах, дотримання прийнятих нормативів на одне місце по кубатурі, висоті стель, освітленості і т.п. [5, с. 53].

Разом з тим, досягнення питомих нормативів забезпеченості об'єктами обслуговування далеко не завжди дає адекватний соціальний ефект, і тому воно повинно здійснюватися з урахуванням оптимальної територіальної доступності підприємств, установ та організацій соціальної сфери. У цьому зв'язку для оцінки задоволення потреб у громадському обслуговуванні жителів селищ і малих міст необхідно використовувати і показники наявності (незалежно від чисельності жителів) об'єктів соціальної інфраструктури — школи, дитячого садка, магазину, комплексного приймального пункту побутового обслуговування, лазні тощо і організації пересувних форм надання послуг.

Блок експлуатаційно-витратних індикаторів повинен включати: витрати матеріально-технічних засобів на утримання об'єктів соціальної інфраструктури, у т.ч. витрати на оплату праці персоналу. Блок результуючих показників, що характеризує ефективність витрат на формування і функціонування соціальної сфери. Ефективність у

Ліва кристал розвитку країни з рівнем розвитку вище середнього, праворуч нижче середнього.

Рис. 2. Методика ранжирування країн за "кристалами розвитку"

даному випадку визначається шляхом порівняння витрат з досягнутими соціальними, соціально-економічними та економічними результатами.

Розглядаючи питання про ефективність функціонування соціальної інфраструктури села, необхідно мати на увазі, що в даному випадку можна виділити ефективність економічну та ефективність соціальну. При цьому соціальна ефективність проявляється в показниках, що характеризують величину споживання соціальних благ, соціальних цінностей. Економічна ефективність проявляється опосередковано через виробничу сферу.

В. Козлінській підрозділяє ефективність соціальної інфраструктури на безпосередню і непряму. Безпосередня ефективність галузей соціальної інфраструктури відображає раціональність господарювання у даній галузі, тобто ефективність використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, спрямованих на їх розвиток і для вирішення соціально-економічних завдань. Непряма ефективність залежить не тільки від ефективності роботи самих галузей соціальної інфраструктури, наприклад, освіти, охорони здоров'я, культури тощо, але також і від використання результатів їх діяльності в інших галузях.

Є. Сидорова, А. Костарев, В. Кондратов, вивчаючи дане питання, дотримуються точки зору, що оскільки, задовольняючи потреби населення, послуги, що надаються об'єктами соціально-інфраструктурного комплексу, формують певну якість життя сільського населення, то теоретичною основою оцінки ефективності рівня розвитку і функціонування соціальної інфраструктури сільських територій можуть служити критерії "рівень життя" і "якість життя".

Однак оцінки якості життя складні не тільки через багатомірність цього поняття. Як зазначалося вище, у західних дослідженнях поєднуються об'єктивні (статистичні) і суб'єктивні виміри, що засновані на регулярних масових опитуваннях населення або оцінках експертів. Такі компоненти, як соціальні зв'язки, сімейні цінності, політична та соціальна стабільність можуть оцінюватися тільки суб'єктивно, оскільки об'єктивних критеріїв не існує. Для регіонів України використання суб'єктивних оцінок поки неможливо — для цього потрібні регулярні соціологічні обстеження. Використання об'єктивних (статистичних) даних дозволяє виміряти далеко не всі компоненти якості життя.

Більшість зарубіжних і вітчизняних досліджень націлене на максимально повне відображення всіх компонентів, але при цьому нерідко виникає ефект "середньої температури по лікарні" — чим більше показників, тим складніше пояснити отриманий результат. Для багатьох регіонів України цей ефект майже запрограмований через поєднання індикаторів з протилежними значеннями (мінімальними і максимальними), а також проблем достовірності вимірювань більшості індикаторів. Так, наприклад, методологія вимірювання інтегральних категорій якості життя населення регіонів країни ґрунтується на побудові інтегральних категорій по 4 рівням. Зокрема, інтегральні категорії 2-го рівня (якість населення, рівень добробуту, якість соціальної сфери, якість екологічної ніші) включають набір з 98 апріорних показників.

Останнім часом широкого поширення набуло міжнародне порівняння,

яке здійснюється загально визначеними світовими рейтинговими агентствами та міжнародними організаціями. Головна і найважливіша умова таких рейтингів — їх об'єктивність. Тому підвищений інтерес викликають рейтинги, які зарекомендували себе на міжнародному рівні.

Індекс людського розвитку (ІЛР) — це статистичний показник, який розраховується на основі даних, що характеризують найважливіші аспекти людського благополуччя — здоров'я, освіта, матеріальний достаток [7, с. 52].

Методика обчислення ІЛР включає обробку трьох компонентів: рівнів освіти, здоров'я та матеріального забезпечення населення. До головних переваг ІЛР (наприклад, у порівнянні з "кристалами розвитку") відноситься те, що він дозволяє ранжувати всі країни світу незалежно від регіонів згідно досягнутого ними рівня людського розвитку.

Недоліком ІЛР є неможливість судити за його величиною про відносну важливість складових його елементів, про те, наприклад, з якої саме причини та чи інша країна змінила своє положення в загальному списку — з причини зміни рівня доходу або з іншої причини.

Методика ранжування країн за "кристалами розвитку", запропонована фахівцями Світового Банку, дозволяє порівняти 4 статистичних показника кожної країни з середніми значеннями цих показників в групі країн з відповідним рівнем доходу. Цими чотирма показниками є:

- очікувана тривалість життя;
- охоплення дітей початковою освітою (валовий коефіцієнт зарахування в початкову школу);
- доступ населення до чистої питної води;
- ВВП на душу населення.

Величина кожного з показників спочатку "індексується" (виражається у відсотках) по відношенню до середнього для відповідної групи країн, а потім відкладається на одній з чотирьох осей. З'єднання чотирьох точок на чотирьох осях дозволяє отримати неправильної форми ромб — "кристал розвитку" даної країни, форму якого легко співвіднести з правильним ромбом середніх показників, всі вершини якого знаходяться на однаковому, відповідному 100%, відстані від центру (рис. 2).

Вершина "кристала розвитку", що знаходиться за межами "стовідсоткового" ромба, свідчить про більш ніж середній рівень розвитку країни в певній галузі, і, навпаки, будь-яка вершина всередині "стовідсоткового" ромба сигналізує про відставання від середнього рівня.

Таблиця 1. Розрахунок інтегрального показника забезпеченості об'єктами соціальної інфраструктури

Первинні показники	Зведені показники
Забезпеченість населення лікарями	Розрахунок зведеного показника забезпеченості населення об'єктами охорони здоров'я
Забезпеченість населення середнім мед. персоналом	
Забезпеченість населення лікарняними ліжками	
Потужність амбулаторно - клінічних установ	
Очікувана тривалість життя при народженні	
Померлі по основним класам причин смерті	
Рівень захворюваності за основними класами хвороб	
Число дошкільних установ	Розрахунок зведеного показника забезпеченості населення закладами освіти
Кількість дітей, що припадають на 100 місць у дошкільних закладах	
Кількість денних загальноосвітніх закладів	
Чисельність учнів у денних освітніх установах	
Кількість вечірніх загальноосвітніх установ і в них учнів	
Кількість закладів навчально-професійної освіти і в них учнів	
Кількість середніх спеціальних навчальних закладів	
Чисельність студентів у середніх спеціальних закладах	
Випущено фахівців із середніх спеціальних навчальних закладів	
Кількість вищих навчальних закладів	
Чисельність студентів у вищих навчальних закладах	Розрахунок зведеного показника забезпеченості населення об'єктами інженерної інфраструктури та площею житла
Площа житла, що припадає в середньому на 1 жителя	
Житловий фонд	
Показники благоустрою житлового фонду	
Введення в дію житлових будинків	Розрахунок нормованих індикаторів
Кількість установ культурно-дозвільного типу	
Забезпеченість населення автобусами загального користування	
Густота автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям	Розрахунок нормованих індикаторів
Основні показники діяльності організацій зв'язку	
Рівень телефонізації в сільській місцевості	
Телефонна щільність фіксованого зв'язку	
Структура платних послуг населенню	
Обсяг платних послуг на душу населення	

Істотний недолік цього методу — неможливість порівнювати країни, що належать за рівнем доходу до різних груп. Трикутний індекс добробуту націй розроблений Money Matters Institute за підтримки Arthur Andersen, Fidelity Investments, GF Securities, Heidrick & Struggles, INVECO, Kuwait Projects Co., Prudential Securities і State Street Corp. Вперше він був представлений після Всесвітнього саміту із соціального розвитку, що відбувся в 1995 році в Копенгагені. Саме на саміті вченими було висловлено думку про необхідність розробки незалежного способу вимірювання становища країн, що розвиваються відносно загальноприйнятих норм і стандартів розвитку людини. В основі розрахунку цього індексу покладено твердження про те, що запорукою добробуту певної країни є збалансований розвиток економіки, соціального середовища та інформаційної інфраструктури. При оцінці кожної з цих трьох категорій враховується ще 21 змінна. Найвищий бал для кожної категорії — 800, отже, загальний максимально можливий бал — 2400.

Слід зазначити, що показники Держкомстату України не придатні для міжнародних зіставлень і комплексної оцінки рівня життя. Один з недоліків — сукупність показників недостатньо характеризує динаміку рівня життя усередині соціальних груп і в регіонах України. Все це робить вкрай необхідним для державних органів систематичне відстеження рівня, структури та динаміки соціально-економічних показників у регіональному аспекті, а також у розрізі різних соціальних груп населення.

Таким чином, з метою подальшого дослідження виникла необхідність розробки системи показників для оцінки рівня розвитку соціальної інфраструктури.

Пропонуємо систему показників для аналізу соціальної інфраструктури сільської місцевості, що представлена в таблиці 1. Група первинних показників, яка вклю-

чає показники забезпеченості сільського населення лікарями, середнім медичним персоналом, лікарняними ліжками, число дошкільних та денних загальноосвітніх закладів у сільській місцевості, показники благоустрою сільського житлового фонду, рівень телефонізації в сільській місцевості, обсяг і структура платних послуг населенню, дозволить провести глибокий аналіз рівня розвитку соціальної інфраструктури.

ВИСНОВКИ

Розрахунок зведених галузевих показників забезпеченості об'єктами соціальної інфраструктури дозволить оцінити рівень розвитку галузей охорони здоров'я, освіти та житлово-комунального господарства на сільських територіях.

Розрахунок інтегрального показника забезпеченості об'єктами соціальної інфраструктури дозволить провести угруповання районів певної області за рівнем розвитку соціальної інфраструктури.

Дана система показників враховує специфіку функціонування об'єктів соціальної інфраструктури на сільських територіях і дозволяє провести комплексний аналіз рівня розвитку соціальної інфраструктури села, як компонента рівня життя населення.

Література:

- Белебева І.О. Управління розвитком сільських територій на регіональному рівні / І.О. Белебева, В.В. Бакум / Економіка АПК. — 2006. — № 11. — С. 118—124.
- Бондаренко Л. Ціноутворення в умовах реформування ринкових відносин в АПК / Ю. Білик. — К.: Урожай, 2002. — 168 с.
- Гринько О.В. Оцінка диференціації розвитку соціальної інфраструктури сільських територій // Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід. Тези доповідей V Ювілейної міжнар. конф. молодих вчених та студентів — Тернопіль: ВПЦ "Економічна думка ТНЕУ", 2012. — С. 56—58.
- Губені Ю.Е. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики / Ю.Е. Губені // Економіка України. — 2007. — № 4. — С. 62—70.
- Дахнова Е.Е. Институциональные формы организации рынка инфраструктурных услуг / Е.Е. Дахнова // Економіка розвитку. — 2003. — № 3. — С. 50—54.
- Малік М.Й. До питання сталого розвитку сільських територій / М.Й. Малік // Економіка АПК: міжнародний науково-виробничий журнал. — 2008. — № 5. — С. 51—55.
- Соціальна інфраструктура села: [навч. посіб.] / За ред. П.Т. Саблука, М.К. Орлатого. — К.: ІАЕ УААН, 2002. — 456 с.
- Шаяхметова І. Интеграция сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий — фактор повышения конкурентоспособности / І. Шаяхметова // Економіка сільськогосподарських і перерабатуючих підприємств. — 2004. — № 6. — С. 47—48.
- Шулепов В.І. Управління процесами розвитку: приватно-державного партнерства: теоретико-методологічне та прикладне забезпечення / В.І. Шулепов // Економіка АПК. — 2011. — № 10. — С. 22—25.

Стаття надійшла до редакції 19.12.2012 р.